

Mottagare
Regionstyrelsen

Motion. Uppmuntra Gotlands skolor att delta i projektet "Cykelvänlig skola"

Förslag till regionstyrelsen för beslut i regionfullmäktige

- Motionen avslås.

Sammanfattning

Saga Carlgren m.fl. (V) yrkar i en motion att regionfullmäktige beslutar uppmuntra regionens skolor att delta i projektet "Cykelvänlig skola" för att få fler barn och ungdomar att använda cykel som transportmedel.

Att öka fysisk aktivitet i befolkningen är en viktig fråga utifrån både ett folkhälsoperspektiv och utifrån att klara belastning inom vård och omsorg samt att minska klimatpåverkan. På Gotland lyfts detta bland annat som ett konkretiserat mål i "Kraftsamling för hälsa och ett socialt hållbart Gotland, 2023-2027" utifrån den regionala utvecklingsstrategin "Vårt Gotland 2040" samt i "Hälsa genom hela livet/god och nära vård". Region Gotland är idag drivande eller medverkande i flera olika projekt och initiativ för att öka fysisk aktivitet. Exempelvis Cykelvänligast som riktar sig till gotländska arbetsplatser samt Trafikkalendern där den årliga utmaningen Gå & Cykla till skolan ingår. Andra exempel i eller runt skolmiljö är Rörelsesatsning i skolan och Hållbar hälsa på Wisbygymnasiet, båda i samverkan med RF-SISU samt projekten Fysioterapeut i elevhälsan och Framtiden är Aktiva Ungas Mobilitet (FAKTUM).

Regionstyrelseförvaltningen (tjänsteskrivelse daterad 2023-03-20) ansåg att motionen skulle avslås med bakgrund till arbete som redan pågår kopplat till fysisk aktivitet och ökad rörelse.

Regionstyrelsens arbetsutskott beslutade (2023-04-05 §94) att återremittera ärendet för behandling i barn- och utbildningsnämnden samt gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden. Ovan nämnda nämner har i sina yttranden beskrivit att skolorna är medvetna om vikten av fysisk aktivitet för barn och unga. Vidare beskriver de att det idag finns en rad aktiviteter och samarbeten där nämndernas verksamheter redan bidrar till att uppnå den goda intentionen i motionen. Båda nämnderna har slutligen föreslagit regionfullmäktige att avslå motionen utifrån det arbete som redan pågår kopplat till ökad fysisk aktivitet, samt att det är tveksamt om skolorna ska uppmuntra till aktiviteter som faller utanför skolornas ansvarsområde.

Regionstyrelseförvaltningen anser även att det är viktigt att kraftfulla metoder används utifrån befintlig struktur och att fortsätta med de arbeten som redan påbörjats innan nya metoder lyfts in. För att få en kraftfull verkan och vid införande av nya metoder är regionstyrelseförvaltningens bedömning att det ej är lämpligt med en ”uppmuntran” utan det bör innefatta en tydligare formulering vad som förväntas av de gotländska skolorna.

Sammanfattningsvis görs bedömningen av regionstyrelseförvaltningen att motionen bör avslås.

Ärendebeskrivning

Saga Carlgren m.fl. (V) yrkar i en motion att regionfullmäktige beslutar uppmuntra regionens skolor att delta i projektet ”Cykelvänlig skola” för att få fler barn och ungdomar att använda cykel som transportmedel. Enligt motionen skulle det kunna bidra till få fler unga att vara fysisk aktiva.

Cykelvänlig skola är inspirerad av Cykelvänlig arbetsplats som Region Gotland redan är en del av. Syftet med Cykelvänlig skola är att ge skolor en verktygslåda och inspiration för att främja barn och ungdomars aktiva och säkra skoltransporter. Cykelvänlig skola har tagits fram i samarbete med Svensk Cykling, Cykelfrämjandet och Försäkringsbolaget If.

En god nivå av fysisk aktivitet och minskat stillasittande är en grund för välmående och hälsa med en stark koppling både till fysiskt och psykiskt välbefinnande. Idag rör sig ca en tredjedel av gotlänningar mellan 16-84 år mindre än miniminivån på 150 min/vecka (ref. Hälsa på lika villkor, 2018 och 2020). Barn och unga bör röra sig mer och rekommenderas en nivå på i genomsnitt en timme fysisk aktivitet per dag under en vecka. På Gotland rapporterar ca 75-80% av barnen i årkurs 4, 8 samt första året i gymnasiet att de inte är aktiva enligt rekommendation (ref. elevhälsodata 2021-2022). Data från både barn och vuxna är självrapporterad data och bör tolkas med försiktighet. Tydligt är dock att många av oss på Gotland, såväl som nationellt, inte når upp i rekommendationerna för fysisk aktivitet.

Att öka fysisk aktivitet i befolkningen är en viktig fråga utifrån både ett folkhälsoperspektiv och utifrån att klara belastning inom vård och omsorg samt för att minska klimatpåverkan.

- I genomförandeprogrammet ”Kraftsamling för hälsa och ett socialt hållbart Gotland” finns målet ”Vi rör oss en timme varje dag”. Rörelse/fysisk aktivitet lyfts i programmet som ett av sju samhällsmål för att konkretisera vad vi ska kraftsamla kring under 2023-2027 utifrån den regionala utvecklingsstrategin ”Vårt Gotland 2040”. Prioriterat insatsområde för målet är bland annat ”insatser för en rörlig vardag”.
- I omställningsarbetet med ”Hälsa genom hela livet/God och nära vård” ingår fysisk aktivitet bland annat i målbilden med ”Goda vanor i vardagen” samt i förflyttningsområde ”Intensifiera tidiga förebyggande och främjande insatser för att stärka hälsan och minska inflödet till vården och omsorgen”.

Skolan är en starkt reglerad verksamhet som styrs av nationellt beslutade styrdokument såsom skollagen och läroplanen. I skolans läroplan står att ”Skolan ska sträva efter att erbjuda alla elever daglig fysisk aktivitet inom ramen för hela skoldagen”. Genom samverkan med exempelvis idrottsrörelsen skapar skolan förutsättningar för att detta sker och samtidigt ges barnen möjlighet till en aktiv fritid.

Region Gotland är redan idag involverad i flera olika projekt och initiativ för att öka fysisk aktivitet och cykelanvändning. Exempelvis Cykelvänligast och Trafikkalendern för bättre trafiksäkerhet i barnens närmiljö. I år innebär det även deltagande i den nationella utmaningen ”Gå & Cykla till skolan”. Utmaningen vänder sig till elever och pedagoger i förskoleklasser och klasser i årskurs 1–6. Skolorna ska under två valfria veckor under september eller oktober samla så många respoäng som möjligt genom att gå, cykla eller resa kollektivt till och från skolan. För att öka motivationen har Region Gotland infört lokala priser till de tre bästa skolorna på Gotland.

Flera goda exempel kan lyftas kring aktiviteter med syfte att öka rörelse i och i anslutning till skolan. Exempelvis samarbetar idag 13 gotländska skolor med RF-SISU och deltar i Rörelsesatsning i skolan. Projektet Fysioterapeut i elevhälsan är en satsning för att undersöka om en fysioterapeut/sjukgymnast kan komplettera elevhälsan. Ett annat exempel är Skol-IF (exempelvis i Gråboskolan) som uppmuntrar eleverna på skolorna till rörelseaktiviteter utanför lektionstid. Föreningen Skol-IF finns i anslutning till skolan men det är eleverna själva som bestämmer aktiviteterna, även om ett nära samarbete finns med skolan. I ett flertal förskolor och skolor finns rörelseprogrammet Röris och Mini-Röris. Programmet inspirerar barn och elever till rörelse i förskolan, skolan eller i hemmet. De senaste åren har ett hundratal pedagoger utbildats i programmet inom både förskola och skola. Flera skolor bedriver även rastaktiviteter och rörelseaktivitet på rast, exempelvis Solklintskolan i Slite där förstelärare har detta i fokus.

Ett större projekt som är i en uppstartsfas är projektet Hållbar hälsa, ett treårigt projekt i samverkan mellan Region Gotland och RF-SISU. Projektet är finansierat med anslag från Svenska ESF-rådet och har en målsättning om bland annat ökad fysisk aktivitet för ungdomar på Wisbygymnasiet. Projektet ska tillsammans med öns 184 idrottsföreningar inom 53 olika idrotter skapa målgruppsanpassade rörelseaktiviteter i huvudsak efter skoltid. Alla Wisbygymnasiets ungdomar inbjuds att delta i projektaktiviteterna och mer fokus kommer att riktas mot ungdomar som inte redan är fysiskt aktiva.

Ytterligare ett projekt i uppstart är Framtiden är Aktiva Ungas Mobilitet (FAKTUM). Projektet är ett samarbete mellan Region Gotland och Kungliga tekniska högskolan (KTH) med full finansiering av Vinnova. Projektet som startade i augusti i år har som övergripande målsättning att öka fysisk aktivitet och minska bilåkande till och från skola samt fritidsaktiviteter. FAKTUM bygger på tidigare forskning i kombination med teknisk innovationslösning med modellen CERO från KTH. Projektet kommer bidra till ökad kunskap

om orsaker bakom det höga antalet bilresor till/från skola och fritidsaktiviteter. Tvärsektoriella åtgärder och lösningar utifrån modellen kommer sedermera att tillämpas för att skapa bestående resultat för en hållbar och aktiv mobilitet, med barnens perspektiv i fokus, där användandet av cykel som transportmedel kommer vara en betydande nyckel för framgång.

Regionstyrelseförvaltningen har tidigare (tjänsteskrivelse daterad 2023-03-20) ansett att motionen skulle avslås med bakgrund till arbete som redan pågår kopplat till fysisk aktivitet och ökad rörelse. Regionstyrelsens arbetsutskott beslutade (2023-04-05 §94) att återremittera ärendet för behandling i barn- och utbildningsnämnden samt gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden. Ovan nämnda nämnder har i sina yttranden beskrivit att skolorna är medvetna om vikten av fysisk aktivitet för barn och unga. Vidare beskriver de att det idag finns en rad aktiviteter och samarbeten där nämndernas verksamheter redan bidrar till att uppnå den goda intentionen i motionen. Båda nämnderna har slutligen föreslagit regionfullmäktige att avslå motionen utifrån arbete som redan pågår kopplat till ökad fysisk aktivitet, samt att det är tveksamt att om skolorna ska uppmuntra till aktiviteter som faller utanför skolornas ansvarsområde.

Bedömning

Regionstyrelseförvaltningens bedömning är att öka fysisk aktivitet och minska stillasittande i den gotländska befolkningen är angeläget och bör ha hög prioritet. Att öka den fysiska aktiviteten i befolkningen är en stor samhällsutmaning som kräver samverkan mellan flera olika aktörer. För att kunna göra en verklig förflyttning behövs både kraftfulla verktyg och val av rätt metoder. Den föreslagna målsättningen i ”Kraftsamling för hälsa och ett socialt hållbart Gotland” med en timmes rörelse varje dag är högt och ambitiöst. Målsättningen visar på angelägenhetsgraden och kraften att både vilja och möjligheten att arbeta med frågan från såväl Region Gotland som andra samhällsaktörer i samverkan.

Regionstyrelseförvaltningens bedömning är att motionen ska avslås. Detta är i linje med barn- och utbildningsnämndens och gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens yttranden som både föreslår regionfullmäktige att avslå motionen. Detta mot bakgrund av det arbete som redan pågår kopplat till området inom både skolorna och regionen i stort. Det är viktigt att kraftfulla metoder används utifrån befintlig struktur och att fortsätta på de arbeten som redan påbörjats innan nya metoder lyfts in. För en kraftfull verkan och vid införande av nya metoder är det regionstyrelseförvaltningens bedömning att det ej är lämpligt med en ”uppmuntran” av införande utan att det behöver innefatta en tydligare formulering vad som förväntas av de gotländska skolorna. Både barn- och utbildningsnämnden och gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ställer sig tveksamma till om skolorna ska uppmuntra till aktiviteter som faller utanför skolornas ansvarsområde. Istället belyser de aktivitet som redan finns för att främja rörelse och fysisk aktivitet för barn och unga i enlighet med skollagen att ”Skolan ska sträva efter att erbjuda alla elever daglig fysisk aktivitet inom ramen för hela skoldagen”.

Beslutsunderlag

Motion daterad 2022-06-20

Barn- och utbildningsnämnden, § 84, daterad 2023-09-14

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, § 67, daterad 2023-09-12

Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse daterad 2023-10-10

Regionstyrelseförvaltningen

Stefan Hollmark
Regiondirektör

Stefan Persson
Regional utvecklingsdirektör

Skickas till

Motionären